

Je internacionalizacija neogibna?

Kot je bilo pričakovati, je rim-
ska vlada spet preprečila, da bi vrh
Evropske zveze začel z razpravo o
pridruženem članstvu Slovenije. To
vprašanje pa je ostalo na dnevnem
redu in je bil začetek razprave odlo-
žen na 28. november, to je za mesec
dni. Rim se očitno ne zadovoljuje z
obvezo slovenske vlade, da bo par-
lamentu predlagala, naj slovensko
zakonodajo, zlasti ustavo, vskladi s
tisto, ki je v veljavi v državah, čla-
nicah Evropske zveze. Hoče doseči
več: dejansko delno revizijo pariške
mirovne pogodbe iz leta 1947, da lon-
donskega memorandum iz leta 1954
in osimske pogodbe iz leta 1975 niti
ne omenjamo.

Medtem ko Rim takorekoč s
prstom kaže na krivice, ki so se zgo-
dile Italijanom ob koncu druge sve-
tovne vojne, noče prav ničesar sliša-
ti o tem, kdo je pravzaprav dal po-
vod zanje. Dejansko hoče molče mi-
mo fašizma in vojaške agresije proti
slovenski zemlji s posledicami, ki so
znane in ki jih naš narod še čuti na
lastni koži.

Globoko smo prepričani, da bo
slovenska država, četudi mlada in
brez kdovekakšnih izkušenj, znala
brantiti svoje pravice in koristi ter da
bo zlasti uspešno odbijala očitna iz-
siljevanja.

Kot pripadniki slovenske manjši-
ne v Italiji se dobro zavedamo, da
utegne zaplet v odnosih med obema
državama še bolj otežkočiti naša pri-
zadevanja in naš boj za polno pri-
znanje naših osnovnih narodnih prav-
ic. Prav tako pa dobro vemo, da
imamo prav v okviru Evropske zve-
ze ljudi in urade ter institucije, na
katere se lahko obrnemo v stiski in
ki nam bodo gotovo pomagali. Na
evropski ravni obstajajo natančno
oblikovani in tudi že uveljavljeni
standardi manjšinskega varstva ozi-
roma zaščite. Slovenci v Italiji ne
zahtevamo nobenih privilegijev in
ničesar, kar bi bilo nemogoče. Od
države terjamo, da izpolni medna-
rodne obveze in uresniči ter izvaja
lastne zakone. Izgovorov in sprene-
vedanj smo že do grla siti. Če se bo
to nadaljevalo, bomo znali sami sto-
piti na pot, ki nas bo »vodila v Euro-
po«. To konkretno pomeni, da bomo
s pomočjo tako matice kot drugih na-
ših prijateljev svoje vprašanje inter-
nacionalizirali. Za takšen korak bo-
mo naravnost prisiljeni, če Rim ne
bo prej spoznal, da more od vztraja-
nja na sedanjih stališčih na daljši rok
potegniti le krajši konec.

DRAGO LEGIŠA

Evropska zakonodaja o nepremičninah in odnosi Italija-Slovenija

Državni poglavarji šestih držav po-
budnic Evropske gospodarske skup-
nosti v Uvodu k ustanovitveni pogod-
bi, podpisani v Rimu 25. marca 1957,
poudarjajo, da je cilj Skupnosti ob-
ramba miru in svobode ter pozivajo
še druge narode Evrope, ki imajo ena-
ke ideale, naj se jim pridružijo.

Republika Slovenija je demokrati-
čna država z ideali miru in svobode
ter ima zaradi tega moralno pravico
za vstop v Evropo kljub vetom in dik-
tatom.

Gospodarsko-socialni odbor Ev-
ropske zveze je aprila letos izrekel po-
zitivno mnenje za pristop Slovenije k
Zvezi.

Nemčija, ki je v tem polletju pred-
sednica ministrskega sveta Evropske
zveze, pa je že večkrat spomnila, da
je treba bilateralna pogajanja med Ita-
lijo in Slovenijo ločiti od multilateral-
nih pogajanj med Slovenijo in Evrop-
sko zvezo.

Skupina evropskih poslancev je
naslovila poziv na Svet Evrope, naj
podpre Slovenijo za vstop v Evropo.
Poslanci izrekajo ogorčenje nad pogo-
je, ki jih postavlja Italija za začetek
pogajanj Slovenije z Evropsko zvezo.
»Z načinom in vsebino svojih zahtev
— pravijo poslanci — želi prevzeti
vzvišeno držo mnogo večjega sosedu.
Takšna politika pa spodkopava idejo
evropskega sodelovanja in lahko res-
no ogrozi urejanje odnosov med na-
rodi in državami po vsej Evropi.«

Podpisniki poziva so: Sir Dudley
Smith (predsednik Skupščine), David
Atkinson, Robert Antretter (Nem-
čija), Alfred Gusenbauer (Avstrija),
Hanne Severinsen (Danska), Victor
Ruffy (Švica).

Za sprejem v Evropsko zvezo lah-
ko zaprosi vsaka evropska država.
Prošnjo mora poslati ministrskemu
svetu Zveze, ki o vstopu — vsaj zdaj
— odloča soglasno ter je zaradi tega
možen veto. Ministrski svet se poprej
posvetuje z Evropsko komisijo in z
evropskim parlamentom, ki pa skle-
pa z absolutno večino.

Asociacija ali pridružitve — to je
zdaj primer Slovenije — je prehodno
obdobje pred vstopom, a to ni prava
obveznost, ki bi bila predvidena
po evropski zakonodaji. Avstrija, Fin-
ska, Švedska in Norveška — ki bodo
postale članice Evropske zveze 1. ja-
nuarja 1995 — so pridružitve presko-
čile; res pa je tudi, da so imele kot čla-
nice EFTA (Evropsko svobodno trgo-

vinsko področje) močnejši pravni po-
ložaj.

Evropska zakonodaja o nepremičninah

Temeljno načelo tržnega gospo-
darstva in s tem Evropskega enotne-
ga tržišča je — svobodna konkuren-
ca. Temeljno načelo prostega preto-
ka kapitalov (neposredne naložbe v
podjetja, naložbe v nepremičnine) pa
je po evropski zakonodaji — nediskri-
minacija tako med državami članica-
mi kot med državami članicami in
nečlanicami.

Prednostne pravice so izključene;
v Bruslju na primer odklanjajo kot
prednostno pravico »off-shore« v

EGIDIJ VRŠAJ

Trstu, to je valutno borzo za Vzhod.
Tako je tudi zahteva po prednostni
pravici ezulom (optantom) za nakup
nepremičnin v Istri ali morda še dru-
god v Sloveniji proti evropski zako-
nodaji. Nelojalno je pri tem mešetar-
jenje s tragedijo ezulov, ker gre za šir-
še načelo nediskriminacije proti vsem
državljanom Evropske zveze.

Ustanovitvena pogodba v Rimu
(25.3.1957) obvezuje države članice za
postopno vsestransko liberalizacijo
ter za harmonizacijo ali vzajemno pri-
lagajanje zakonodaj za uresničenje
Evropskega enotnega tržišča do 31.
decembra 1992. Člen 3 pogodbe do-
loča prost pretok ljudi, blaga, storitev
in kapitalov.

Podrobnosti glede prostega preto-
ka kapitalov vsebujejo členi od 67 do
73. Dne 7. februarja 1992 je bila v
Maastrichtu podpisana nova pogod-
ba, ki uvaža Evropsko gospodarsko-
monetarno zvezo ter za ta namen
preureja in dopolnjuje Rimsko po-
godbo. Členi 67-73 so zamenjani s čle-
ni 73B — 73G, a seveda ostaja temelj-
no načelo o prepovedi diskriminaci-
je pri pretoku kapitalov med država-
mi članicami in nečlanicami. Povečan
je celo poudarek na pretoku kapita-
lov med članicami in nečlanicami.

Evropska komisija je leta 1985 se-
stavila »Belo knjigo«, ki vsebuje 282
zakonov za uresničenje Evropskega
enotnega tržišča. Čeprav je tržišče
stopilo v veljavo že 1. januarja 1993,
glede prostega pretoka ljudi, blaga,
storitev in kapitalov še ni izvedenih
vsaj 62 predpisov (jesen 1994). Sled-
nje dejstvo pa veča manevrski prostor

novim državam, ki vstopajo v Ev-
ropsko zvezo ter si zagotavljajo izje-
me pri zakonodaji za določeno pre-
hodno obdobje.

Kaj pravi člen 67? Države članice
— pravi člen — v medsebojnih odno-
sih v prehodnem obdobju ter v obse-
gu, potrebnem za dobro delovanje
skupnega tržišča, postopno ukinjajo
omejitve proti pretoku kapitalov v la-
sti oseb s stalno rezidenco v državah
članicah in prav tako diskriminacije,
ki temeljijo na državljanstvu (»nazio-
nality«) ali na rezidenci (stalno biva-
lišče) prizadetih ali na kraju investici-
cij kapitalov.

Kadar kaka država — dodaja člen
68 — uporabi za pretok kapitalov in
za kreditiranje svojo notranjo zakono-
dajo, ne sme pri tem ukrepati z dis-
kriminacijo.

Člen 70 obvezuje države članice,
da poskrbijo tudi za čim večjo mož-
no liberalizacijo pretoka kapitalov v
odnosih z državami nečlanicami.

Člen 73 dovoljuje državam člani-
cam samozaščitne ukrepe (»la clauso-
la di salvaguardia«). Kadar pretok ka-
pitalov — pravi člen — povzroči mot-
nje v delovanju tržišča kapitalov ka-
ke države, evropska komisija — po
predhodnem posvetu z monetarnim
odborom — pooblasti državo, da
sprejme na področju pretoka kapita-
lov ukrepe, katerih pogoje in način
določi komisija.

Ministrski svet, ki odloča s kvali-
ficirano večino, lahko omenjeno po-
oblastilo prekliče ali lahko spremeni
pogoje in način pooblastila.

Vendar država članica, ki se znaj-
de v težavah, lahko sama direktno
sprejme omenjene ukrepe, če je to
potrebno zaradi značaja tajnosti in
nujnosti. Evropsko komisijo in dru-
ge države članice pa mora obvestiti
najkasneje do trenutka, ko ti ukrepi
stopijo v veljavo. Komisija — po po-
svetu z monetarnim odborom — lah-
ko sklene, da mora zainteresirana
država ukrepe spremeniti ali ukiniti.

Dne 24. junija 1988 je Evropska
skupnost sprejela evropski zakon ali
Direktivo 88/361, ki določa popolno
liberalizacijo vseh pretokov kapitalov.
Zakon je pričel veljati 1. julija 1990.

Priloga I k Direktivi vsebuje no-
menklaturu ali razne kategorije pre-
toka kapitalov. Navedemo naj dve
najvažnejši kategoriji:

I. Direktne investicije (v podjetja);

RADIO TRST A

■ ČETRTEK, 3. novembra, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 10.00 »Razbojnik Triška Sibirjak«. (Marjan Kravos); 11.00 IZ STUDIA Z VAMI: 11.45 Okrogla miza; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Kulturne diagonale: Veš, poet, svoj dolg?; 15.30 Mladi val; 17.00 Mi in glasba; 18.00 Četrtekova srečanja.

■ PETEK, 4. novembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kulturne diagonale: Veš, poet, svoj dolg?; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Tanja Rebula: Svetlobno leto od ozvezdja Sebe. 1. del; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: »Kaj sanja naš Peter, ko spi?« (Vera Poljšak); 14.30 Krajevne stvarnosti: Od Milj do Devina; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Kulturni dogodki.

■ SOBOTA, 5. novembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kulturni dogodki; 9.15 Filmi na ekranih; 10.00 Poročila; 12.00 Krajevne stvarnosti: Ta rozajanski glas (oddaja iz Režije); 12.30 Glasba za vse okuse; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Krajevne stvarnosti: Nediški zvon; nato: Nekaj minut z...; 15.00 Tu 362875. Z vami kramlja Sergej Verž; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Jernej Novak: Ob 90-letnici rojstva dramatika, pisatelja in publicista Ferda Kozaka.

■ NEDELJA, 6. novembra, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.20 Koledar; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 Mladinski oder: »Princ v etru« (Matija Logar); 10.40 Vse- lo po domače; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Primorski obzornik; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Jernej Novak: Ob 90-letnici rojstva dramatika, pisatelja in publicista Ferda Kozaka; 15.00 Krajevne stvarnosti; 17.00 Krajevne stvarnosti: Z naših prirediteljev.

■ PONEDELJEK, 7. novembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Italijanski srečanja slovenskega pesnika; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Tanja Rebula: Svetlobno leto od ozvezdja Sebe; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: »Škrat Čevljerad«. (Piše Majda Mihačič); 14.45 Podoba goriškega otroka; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Znanstvene raziskave: Etnonacionalizem.

■ TOREK, 8. novembra, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Politično udejstvovanje dr. Ivana Čoka; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Tanja Rebula: Svetlobno leto od ozvezdja Sebe; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: »Škrat Čevljerad«. (Piše Majda Mihačič); 14.45 Podoba goriškega otroka; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Matjaž Jarc: »Telefonska centrala«.

■ SREDA, 9. novembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Primorski obzornik; 9.10 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Tanja Rebula: Svetlobno leto od ozvezdja Sebe; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Krajevne stvarnosti: Na goriškem valu; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba. »1909-1994«, 85 let Glasbene matice v Trstu (Gojmir Demšar); 18.00 Prozorni kelih poezije (Irena Žerjal).

Obrtniki z območja občine Dolina so kronali svoj dolgoletni sen

V Dolini so prejšnji teden ob prisotnosti številnih gospodarskih in političnih predstavnikov slovesno odprli obrtno cono, v kateri je našlo mesto 22 domačih podjetij, v veliki večini slovenskih. Cona obsega površino 38 tisoč kvadratnih metrov, vseh 12 hal pa meri 17 tisoč kvadratnih metrov. V vseh podjetjih bo v tej prvi fazi zaposlenih 150 oseb, kasneje pa bo ta cona nudila še nekaj deset novih delovnih mest, kar je v sedanjem trenutku gospodarske recesije še posebno pozitiven podatek.

»Obrtniki z območja občine Dolina kronamo danes dolgoletni sen, ki smo ga pričeli uresničevati pred približno desetimi leti,« je v svojem pozdravnem nagovoru dejal predsednik Konzorcija obrtnikov Dolina Dušan Pangerc. Povedal je, da so bile za realizacijo tega načrta »birokratske in tehnične zapreke brezštevilne. S pomočjo zadevnih ustanov, predvsem pa z nesebičnim doprinosom tistih, ki so v našo pobudo verjeli, smo lahko začeli z delom.« Pangerc je dalje opozoril na pomen dolinske obrtne cone: »Ponoven razmah malih podjetij v združeni obliki je neobhodno potreben, posebno v času takšne recesije in pomanjkanja podjetniških pobud, kakršne zaznavamo danes v tržaškem gospodarstvu. Ustvarjanje manjših središč za usluge in proizvodnjo, kakršno želi biti naša obrtna cona, je stvaren primer zasebne pobude, ki jo seveda mali podjetniki odobravajo, še bolj pa potrebujejo, ker jih družijo skupni interesi.« Predsednik konzorcija je govoril tudi o načrtih za bo-

Na sliki: (foto Križmančič) številni udeleženci na odprtju obrtne cone

dočnost in izrazil upanje, da bodo dolinski obrtniki razširili dejavnost tudi v sosednjih državah, zlasti v Sloveniji in na Hrvaškem.

Na otvoritvi je spregovoril tudi Boris Siega, predsednik Slovenskega deželnega gospodarskega združenja, ki je imelo pomembno vlogo pri uresničitvi tega zahtevnega načrta. »Obrtna cona v Dolini,« je dejal, je ponos vsega slovenskega življa v Italiji, saj s tako pobudo ponovno dokazujemo, da hočemo na tej zemlji živeti in se razvijati, da hočemo biti subjekt dogajanja v teh krajih. Ne glede na politični trenutek v državi namreč, ali pa na nivo odnosov med Slovenijo in Italijo, bo imela naša skupnost določene možnosti za razvoj le, če bo razpolagala z zdravim gospodarsko bazo, ki nam bo dovoljevala, da se bomo čutili v tej državi prvorazredni državljani. Ni čudno torej, da je

prav v tem času naše gospodarstvo pod udarom, saj tisti, ki dela v tej smeri, dobro ve, kaj to pomeni za manjšinsko skupnost.« Boris Siega je svoj poseg zaključil z opozorilom pristojnim oblastem, da so birokratski časi predolgi za gospodarstvo in da je treba postopke pospešiti.

Pred mikrofonom so se nato zvrstili številni politični in gospodarski predstavniki. Predsednik ustanove za razvoj obrtništva v deželi Furlaniji-Juljski krajini (ESA) Italo Dal Negro je dejal, da je nova cona v Dolini izredno pomembna za gospodarski razvoj in za ustvarjanje novih delovnih mest ter je v tržaški pokrajini prava pionirska pobuda. Miha Grah, predsednik Obrtne zbornice Slovenije pa je poudaril predvsem potrebo po večjem gospodarskem sodelovanju med Italijo in Slovenijo. Geografsko bližino bi bilo treba bolje izkoristiti, je dejal, pri teh stikih pa bi ravno obe manjšini - slovenska v Italiji in italijanska v Sloveniji - lahko imeli odločilno vlogo.

Udeležence so pozdravili še drugi gostje: dolinski župan Marino Pečenik, tržaški prefekt Cannarozzo in podpredsednik deželne vlade Antonione. Slovesnost je povezoval ravnatelj SDGZ Vojko Kocjančič, ki je v vseh teh letih znal povezovati tudi obrtnike sedanje obrtne cone v Dolini. (hj)

Po rešitvi nekaterih problemov tehnične narave naj bi se slovenske televizijske oddaje v deželi Furlaniji-Juljski krajini kmalu pričele. Tako sta na tiskovni konferenci v Trstu prejšnji teden povedala predstavnika parlamentarne komisije za nadzorstvo nad radiotelevizijsko službo poslanca Niccolini in Orsenigo. V Trstu sta prišla z namenom, da bi osebno preučila stanje tukajšnjega sedeža ustanove RAI.

Ssk: želimo si, da bi bili Slovenci čimprej pod skupno evropsko streho

»Slovenci v Italijo si naravno želimo, da bi bili v doglednem času z ostalimi deli slovenskega naroda na svojih tleh pod skupno evropsko streho, zato obžalujemo, da je Italija zaradi bilateralnih zadev ponovno zaustavila proces približevanja Republike Slovenije k Evropski uniji. Zainteresirani smo seveda tudi za to, da bi Italija in Slovenija imeli čim boljše medsebojne odnose, zato izražamo upanje, da bosta državi nadaljevali začetni dialog o tako imenovanem posodabljanju osimskih in drugih sporazumov, vse dokler ne bosta dosegli obojestransko zadovoljivega dogovora.« Tako je v tiskovnem poročilu, ki ga je izdal takoj po odložitvi razprave o pridruženem članstvu Evropske zveze, napisal deželni tajnik Slovenske skupnosti Martin Breclj.

»Prav bi bilo,« nadaljuje, »da bi tudi Slovenci v Italiji imeli možnost, da izrazimo svoje mnenje o stvareh, ki se nas neposredno tičejo. Zato pričakujemo, da bodo osrednje oblasti Republike Italije in Republike Slovenije s predsednikoma vlad na čelu naposled pozitivno odgovorile na prošnjo predstavnikov slovenske manjšine in ju zaslislale.«

»Odprta vprašanja slovenske manjšine v Italiji, ki še danes, po 50 letih demokracije, nima urejenega niti temeljnega pravnega statusa, vsekakor predstavljajo v osrčju demokratične Evrope pravi škandal. Zato bi bilo nedopustno, ko bi ostala v ozadju še zlasti zdaj, ko je govor o uresničevanju višjih oblik evropskega demoratičnega sožitja.«

Delo Dušana Jelinčiča so predstavili v okviru sejma Edit Expo

Italijanski prevod »Zvezdnatih noči«

V okviru knjižnega sejma Edit Expo v Pordenonu, najvažnejšega sejma treh Benečij, so ta teden predstavili tudi italijanski prevod knjige pisatelja, časnika in alpinista Dušana Jelinčiča z naslovom »Zvezdnate noči« (»Le notti stellate«). Delo, ki pripoveduje o uspešni slovenski odpravi »Karakorum 86«, katere se je udeležil tudi sam avtor, je prevedel Paolo Privitera, profesor na eni od italijanskih višjih srednjih šol v Trstu. Knjigo je izdala znana furlanska založba Campanotto editore. Poleg Jelinčičevega dela sta bila doslej od zamejskih avtorjev prevedena še dva romana, Rebulov »V Sibilih vetru« in Bartolov »Alamut«.

Dušan Jelinčič je pred predstavitvijo knjige odgovoril na nekaj vprašanj.

Kako je prišlo do prevoda Tvojega romana »Zvezdnate noči«?

Za mojo knjigo so izvedeli pri italijanski reviji Alp. Urednik rubrike recenzij je namreč Pietro Spirito, časnika na tržaškem dnevniku Il Piccolo. Spirito se je začel za to delo zanimati in ko sva se srečala, mi je rekel, da bi knjigo lahko prevedli v italijanščino. V Italiji je sicer izšlo veliko alpinističnih knjig, vendar so te precej tehnične in opisujejo samo zunanje dogodke, je dejal. Slovenska planinska literatura nasploh pa je to fazo že prešla in so torej knjige s takšno vsebino prava književna dela.

Za prevod sem prosil profesorja Paola Privitera. Ko je delo zaključil, je prevod nekaj let krožil po italijanskih založbah, ki so specializirane za planinsko literaturo - kot so Corbaccio, Longanesi, Vivalda - potem pa se je za knjigo navdušil založnik Cam-

panotto. Končno je projekt stekel, delo pa je izšlo v zelo lepi obliki in s fotografijami.

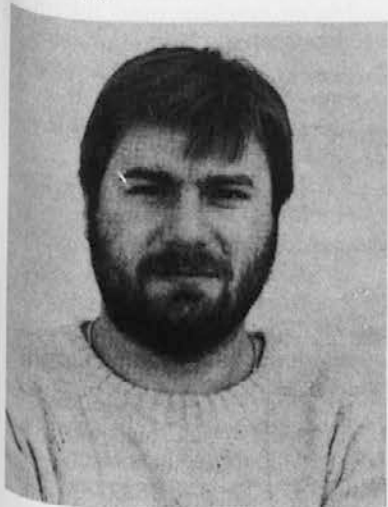
Bo Tvoje delo predstavljeno še kje?

Knjigo bodo predstavili tudi v Trstu, v drugih italijanskih mestih pa bo »moralni sponsor« za predstavitev knjige UISP (Unione italiana sport e tempo libero) - Lega montagna. O delu bo tako govor povsod tam, kjer je prisotna planinska tradicija.

Kaj pa trenutno pišeš? Imaš v načrtu še kako novo izdajo?

Čez dober mesec bodo izšli spomini mojega očeta, tigrovskega voditelja Zorka Jelinčiča. Delo sva uredila s sestro Rado. Za prihodnje leto pa pripravljam zbirko novel z naslovom »Prazne sobe«.

Pogovarjala se je
Helena Jovanovič

Rebulov večer v Devinu

Slovenska prosveta iz Trsta je v sodelovanju z moškim zborom Fantje izpod Grmade priredila v petek, 28. t.m., na sedežu devinskih zborov doživet večer, posvečen pisatelju Alojzu Rebuli ob njegovi 70-letnici, ki jo je pisatelj sicer obhajal 21. julija letos. V imenu prirediteljev je udeležence ugodoma pozdravil Marko Tavčar, o pisateljevem delu in njegovem odnosu do slovenstva je spregovorila prof. Diomira Fabjan Bajc, medtem ko je Marij Maver predstavil antologijo izbranih odlomkov iz raznih Rebulovih del s pomenljivim naslovom »Severni križ«, ki jo je Slovenska prosveta izdala v poklon slavljencu. Matejka Peterlin in Livio Valenčič sta nato pre-

brala nekaj odlomkov iz raznih obdobjih Rebulovega pisanja, Fantje izpod Grmade pa so zapeli nekaj pesmi. Odlomek iz ameriškega dnevnika je prebral Gregor Pertot, govori pa o zdomcu, ki se je hotel povzpeti na Triglav. Nato je zbor zapel znano Aljaževo pesem Oj, Triglav moj dom.

Pisatelj Alojz Rebula se je na koncu zahvalil za večer in še zlasti za to, da mu je bilo dano doživeti to v domači občini, oziroma v Devinu, ki je že sam nekakšen simbol slovenskega obstoja in prisotnosti na tem prostoru. Njegove zahvalne besede pa so izzvene kot spodbuda k zvestobi narodnim koreninam, na katerih temelji slovenska kultura.

V DSI o 40-letnici londonskega sporazuma

Dr. Drago Legiša (levo) in dr. Rafko Dolhar na srečanju v DSI (foto Kroma)

V Društvu slovenskih izobražencev sta v ponedeljek, 31. oktobra, dr. Drago Legiša in dr. Rafko Dolhar govorila o času podpisa Londonskega memoranduma in o tem, kako so ljudje v teh krajih sprejeli to dejstvo. Legiša je bil tedaj svetovalec v občinskem svetu devinsko-nabrežinske občine. Povedal je, da se je velika večina občinskega sveta zavzemala za Svobodno tržaško ozemlje, kot ga je določala pariška mirovna pogodba. Omenil je tudi obisk skupne široke delegacije slovenskih občinskih svetovalec novembra 1953 pri jugoslovanskem predsedniku Titu v Beogradu, kjer je iz samih ust maršala izvedela, da je STO-ja konec in da bo prišlo do njegove razdelitve med Jugoslavijo in Italijo. Člani delegacije so tudi izvedeli za posebni statut londonskega sporazuma, ki naj bi urejeval pravice tržaških Slovencev. »Name osebno je vest o sklenitvi londonskega sporazuma vplivala kot hladna prha,« je v DSI dejal Drago Legiša, »ker sem

se zavedel, da bomo tržaški Slovenci postali manjšina in da ne bomo več enakopravni z Italijani, kot je določal statut STO-ja.«

Dr. Rafko Dolhar pa je v svojem posegu udeležencem večera v DSI povedal, kako je doživel sporazum kot mlad aktivist v Trstu. Vest o sklenitvi dogovora je med krajevnim, slovenskim in italijanskim prebivalstvom povzročila malodušje in zaskrbljenost. Manj zavedni Slovenci so se prilagodili italijanski zasedbi in obupali nad tem, da lahko preživijo kot Slovenci. Takrat se je na tisoče Tržčanov obeh narodnosti odločilo za izselitev v prekomorske dežele. Dolhar se je spomnil tudi na svojega sošolca, aktivnega mladega politika, ki je takrat, kot mnogi drugi, odšel v Avstralijo. Predavatelj je nato omenil svoj govor v občinskem svetu pred 20 leti, ki ga je prejšnji teden objavil tudi naš list, in ugotovil, da je na žalost še vedno aktualen, kot da bi bil pisan za današnje dni.

M. Budin v goriškem Kulturnem domu

Podpredsednik deželnega sveta Furlanije Julijske krajine Miloš Budin je pred dnevi uradno obiskal goriški Kulturni dom. Sprejeli so ga predsednica Upravnega odbora doma Nada Komjanc in ravnatelj Igor Komel ter odbornika Mirko Primožič in Rudi Pavšič, ki je zastopal Zvezo slovenskih kulturnih društev. Predstavniki doma so v plodnem in prijateljskem razgovoru seznanili visokega deželnega predstavnika o dejavnosti, ki se odvija v Kulturnem domu tako na kulturnem kot na telesnokulturnem področju. V pogovoru so posebno pozornost namenili poteku obnovitvenih del oziroma celoviti problematiki, zaradi katere je bila uporaba doma okrnjena cele dve leti.

Deželni podpredsednik Budin je predstavnikom goriške kulturne ustanove izrekel priznanje za nadvse pomembno in nenadomestljivo vlogo, ki jo Kulturni dom opravlja v prid celotne goriške skupnosti.

Evropska zakonodaja o nepremičninah in odnosi Italija-Slovenija

II. Nepremičninske investicije (zgradbe, zemljišča), ki niso vključene v I. kategorijo.

I. Direktne investicije so naslednje:

1. Ustanovitev in razširitev agencij («succursali») ali novih podjetij, ki pripadajo izključno financiatorju, ter integralni nakup že obstoječih podjetij.

2. Udeležba («participacija») pri novih ali že obstoječih podjetjih za vzpostavitev ali ohranitev trajnih gospodarskih stikov.

3. Dolgoročna posojila za vzpostavitev ali ohranitev trajnih gospodarskih stikov.

4. Reinvestiranje dobička za ohranitev trajnih gospodarskih stikov.

A. Direktne investicije v državi s strani nerezidentnih oseb (brez stalnega bivališča).

B. Direktne investicije rezidentnih oseb v tujini.

II. Nepremičninske investicije (zgradbe, zemljišča) pa so:

A. Nepremičninske investicije v državi s strani nerezidentnih oseb.

B. Nepremičninske investicije rezidentnih oseb v tujini.

Pod nepremičninske investicije spadajo tudi nakupi zemljišč z zgradbami ali brez njih ter gradnja nepremičnin s strani zasebnikov iz profitnih ali osebnih razlogov. Ta kategorija vsebuje še užitniške pravice, zemljiške služnosti ter površinske pravice.

Člen 6 Direktive 88/361 ugotavlja, da bi popolna liberalizacija pretoka kapitalov v nekaterih državah članicah in zlasti na obmejnih področjih lahko povzročila težave na tržišču »drugega stanovanja« ali počitniških hiš (la seconda casa, Zweitwohnung, second home). Zaradi tega je dovoljeno glede nakupa s strani tujcev ohraniti omejitve notranje zakonodaje, dokler ministrski svet Evropske skupnosti ne bo odločil drugače.

Takoj se je poslužila pravice do ohranitve teh omejitev proti tujcem Danska in sicer za narodnostno mešano ozemlje (Danci, Nemci) v južnem delu države.

V letošnjih pristopitvenih pogodbah («Beitrittsvertrag») pa so si pridržale omejitve proti tujcem za nadaljnjih pet let Avstrija, Norveška, Švedska in Finska.

Videti je, da Evropsko zvezo bolj zanima liberalizacija produktivnih direktnih investicij v gospodarstvo kot pa neproduktivne nepremičninske investicije za morebitne špekulacije z zemljišči in s počitniškimi hišami.

Zakonodaje posameznih držav

Več ali manj vse države vabijo investicijske kapitale v svoje gospodarstvo, več ali manj vse države pa se po drugi strani samoščitijo proti špekulacijskim kapitalom za razpro-

dajo zemlje, zlasti na obmejnih področjih.

Poglejmo nekaj značilnih primerov:

Danska — Danci so si že med pogajanja za vstop v Evropsko skupnost zagotovili ohranitev svoje zakonodaje, ki prepoveduje prodajo zemljišč in počitniških hiš («drugo stanovanje») nerezidentnim tujcem, čeprav so državljani članic Skupnosti. S tem so hoteli preprečiti, da bi Nemci kupili najlepše obmorske kraje na narodnostno mešanem ozemlju v južnem delu države.

Danski to izjemo dovoljuje tudi poseben protokol, ki je priložen pogodbi v Maastrichtu iz leta 1992 o Evropski gospodarsko-monetarji zvezi. Protokol dodaja, da te izjeme ni dovoljeno odobriti za druge države.

Seveda pa stanovanje lahko kupijo rezidentni tujci, to je tisti, ki se za stalno naselijo na Danskem.

Velika Britanija — Glede nepremičnin je nasprotje Danski Velika Britanija, ki pa seveda nima problemov z obmejnimi področji.

Za nakup nepremičnine mora biti tujec polnoleten, to je star 18 let, ter mora imeti v Veliki Britaniji registriran naslov, na primer pri odvetniku ali pri banki, ki po pooblastilu plačuje davke in izpolnjuje druge obveznosti glede nepremičnine. Če tujec lastnik ne živi v Veliki Britaniji, je v zemljiški knjigi registriran tudi naslov njegovega zastopnika.

Po drugi strani so Angleži zelo ljubosumni na suverenost svoje monetarne politike in na funt sterling ter niso člani Evropskega monetarnega sistema (SME), čeprav je ta poleg valute ECU (European Currency Unit) temelj Evropske zveze.

Italija — V Italiji so bile omejitve za prodajo nepremičnin tujcem uvedene že v času fašizma, na primer z zakoni št. 1095 z dne 3.6.1935, št. 886 z dne 1.6.1931 in št. 2207 z dne 22.12.1939. Iz povojnih časov sta zakona št. 898 z dne 24.12.1976 in št. 104 z dne 2.5.1990.

Na Tržaškem ozemlju je uvedla omejitve za tujce Zavezniška vojaška uprava z Ukazom št. 104 z dne 23.5.1950. Po vrnitvi Italije je ta Ukaz prevzel vladni komisar Palamara, in sicer z odlokom št. 116 z dne 21.4.1956.

Tuji državljani — tudi iz držav Evropske zveze — morajo za nakup nepremičnin v obmejnem pasu dobiti dovoljenje prefektore, ki se mora posvetovati z vojaškimi oblastmi. Če prefektura v roku 60 dni ne odgovori na tujčevo prošnjo, njen molk velja kot dovoljenje. V primeru zavrnitve dovoljenja pa se kupec in prodajalec lahko pritožita na Deželno upravno sodišče (TAR).

Za državljane Republike Slovenije je italijansko zunanje ministrstvo

vedlo dodatno prepoved po členu 16 civilnega zakonika na podlagi recipročnosti, ker člen 68 slovenske Ustave prepoveduje prodajo zemlje tujcem. Notarji ne smejo registrirati kupoprodajnih pogodb s slovenskimi državljani.

Švica — Ob koncu 60-ih let so v Švici uvedli tako imenovani zakon »Lex Friedericks« z omejitvami proti tujcem, da ne bi v preveliki meri kupovali stanovanj, hiš in gradbenih parcel zlasti v turističnih krajih.

Prvotno so prepovedali nakup nepremičnin tudi tujcem, ki so imeli stalno bivališče v Švici. Zdaj prepoved velja le za tujce brez stalnega bivališča, pa želijo zgolj vložiti svoj denar v nakup nepremičnin.

Skratka, tujci morajo poprej dobiti dovoljenje za bivanje («il permesso di soggiorno»), a morajo ob prošnji dokazati dobre namene, na primer da prinašajo denar za poslovne projekte in ne zgolj zaradi bega pred davki v drugih državah.

Švicarske oblasti omejujejo špekulacije tudi s primerno urbanistično ureditvijo turističnih središč.

Vlada v Bernu izstavlja dovoljenja po letnih kvotah: trenutno 2 tisoč dovoljenj na leto s primerno razdelitvijo po vseh kantonih.

Švicarji uvajajo predpise Evropskega gospodarskega prostora (SEE), ki združuje Evropsko zvezo in EFTA, a so z referendumom zavrnili vstop vanj, da ščitijo suverenost svojega monetarnega sistema.

Poljska, Češka, Slovaška, Madžarska, Romunija, Bolgarija

Evropska zveza je že sklenila asociacijske ali pridružitvene pogodbe s štirimi državami višegrajske skupine (Poljska, Češka, Slovaška in Madžarska) ter z Romunijo in Bolgarijo, čeprav v razvoju tržnega gospodarstva zaostajajo za Slovenijo.

Te države zdaj dovoljujejo direktne investicije v podjetja, to je nakup nepremičnin za gospodarske dejavnosti. Dalje pa so prepovedane neproduktivne investicije s špekulacijskimi kapitali za kupoprodajo zemljišč in počitniških hiš. Asociacija je prehodno obdobje, ki bo za te države predvidoma trajalo štiri leta. Šele z vstopom v Evropsko zvezo bi šestorica morala uvesti popolno liberalizacijo v prodaji nepremičnin.

Bolgarija ima — kot Slovenija — prepoved o razprodaji zemlje v svoji Ustavi ter Evropska zveza pravno ne more od suverenih držav zahtevati spremembo Ustave. Z Bolgarijo je Zveza sklenila kompromis z uvedbo tako imenovanega hongkonškega modela, to je oddaje zemljišč v najem za dobo 99 let.

To dejstvo ponovno potrjuje, da gre Evropski zvezi v korist Evropskega enotnega tržišča predvsem za dvoje:

— za liberalizacijo gospodarskih dejavnosti,

— za prepoved diskriminacije med državami.

Avstrija, Norveška, Švedska in Finska

Štiri države EFTA (Avstrija, Norveška, Švedska in Finska) bodo 1. januarja 1995 — brez obdobja asociacije — postale članice Evropske zveze. Ostali dve državi EFTA — Švica in Liechtenstein — sta vstop odklonili.

Pristopna pogodba je enotna za vse štiri države; vsebuje 176 členov, ki so razdeljeni na pet skupin. Prvi sklop členov združuje splošna načela in predpise Evropske zveze, katere bodo morale tudi nove članice spoštovati.

Ostali štirje sklopi se tičejo posameznih novih članic. Značilno je, da si vse štiri države pridržujejo še za pet let ohranitev lastne zakonodaje z omejitvami za tuje neproduktivne investicije, to je za prodajo tujcem zemlje ter »drugega stanovanja« oziroma počitniških hiš.

Avstriji dovoljuje te omejitve člen 70, Norveški člen 34, Švedski člen 114 in Finski člen 87. V blagovni trgovini si nove članice pridržujejo še po vstopu (od 1. januarja dalje) naslednja prehodna obdobja: Norveška za 3-4 leta (členi 17, 32 in 33), Avstrija za 4 leta (člen 69), Finska za 4 leta (člen 84) ter Švedska za 4 leta (člen 112).

Močne omejitve proti tujcem za več let ohranjajo Norveška glede ribolova (členi 35-53), Finska glede lesa (člen 85) in ribolova (členi 88-96) ter Švedska glede lesa (člen 113) in glede ribolova (členi 115-125).

Ribolov je važno vprašanje zlasti za Norveško, ker predstavlja znaten del narodnega bogastva. Norvežani so zaradi ribolova že zavrnili vstop v Evropsko zvezo z referendumom leta 1992; vprašljiv je tudi izid novega referenduma, ki je razpisan za 28. november 1994.

Slovenija — Tuji poslovneži očitajo Sloveniji zlasti dvoje:

— prepočasno privatizacijo, ki se je začela šele lani;

— pomanjkljivo zakonodajo za spodbujanje tujih investicij.

Zdi se, da tujci premalo poznajo Slovenijo ter njeno gospodarstvo in zakonodajo. Državni zbor je sprejel že večino sistemske zakonodaje, usmerjene v tržno gospodarstvo in vsklajene z evropsko; slovenska vlada je že leta 1990 z »Belo knjigo« odredila, da morajo biti vsi novi zakoni vsklajeni z evropsko zakonodajo. Podobno so več let delali Avstrijci.

V vladnem in parlamentarnem postopku je še več pomembnih zakonov za tuja vlaganja ter ukrepov davčne zakonodaje, kar naj bi odobrili do konca tega leta ali v začetku prihodnjega. Slovenija ima — med vsemi

državami na prehodu v tržno gospodarstvo — največji delež tujih vlaganj v kosmatem narodnem dohodku (10,85%) ter največji delež tujih vlaganj na prebivalca. Glede vlaganj je na prvem mestu Nemčija, na drugem Avstrija in na tretjem Italija.

Devizne rezerve Republike Slovenije znašajo zdaj 2,5 milijarde dolarjev, kar zagotavlja plačilno sposobnost za pet mesecev. Rezerve so za 20% večje od zunanje zadolženosti Slovenije. Dve tretjini slovenske zunanje trgovine odpade na države Evropske zveze; prva je Nemčija, druga Italija in tretja Avstrija.

Z Evropsko zvezo ima Slovenija že tri važne pogodbe:

- pogodbo o trgovini in gospodarski kooperaciji,
- finančni protokol,
- transportno pogodbo.

Prevozi in infrastruktura so adut Slovenije (tudi proti vetom in diktatom) zaradi njenega strateškega tranzitnega položaja Zahod-Vzhod (relacija Barcelona-Milan-Trst-Ljubljana-Budimpešta-Kijev) ter Sever-Jug (relacija Gradec-Zagreb-Grčija-Bližnji Vzhod).

Člen 68 slovenske Ustave prepooveduje prodajo nepremičnin tujcem, zlasti zemlji; pač pa lahko tujci nepremičnine podedujejo, in sicer na podlagi recipročnosti.

Vendar je podjetje — katero tujec ustanovi v Sloveniji v skladu s slovenskimi predpisi — tudi slovenska pravna oseba, ki zaradi tega lahko kupuje nepremičnine (*right of establishment*), *«national treatment»*. S podjetji so glede nepremičnin izenačene podružnice (*«filiali»*). Odprto ostaja vprašanje samostojnih podjetnikov-posameznikov (*«lavoro autonomo»*) ter agencij (*«succursali»*), ki ne morejo kupovati zemljišč.

Tujec, ki opravlja v Sloveniji gospodarske dejavnosti, lahko tudi sklene pogodbo o najemu ali zakupu za nepremičnine. Prav tako lahko podpiše pogodbo o hipoteki ali zastavi na nepremičninah. Seveda pa to niso lastninske pravice.

Končno so v Sloveniji široke možnosti za *«joint-ventures»*, to je za mešane družbe ali tuja vlaganja v domača podjetja.

Kot rečeno, Evropska zveza pričakuje predvsem liberalizacijo nakupa nepremičnin za pravne osebe, ki opravljajo poslovne dejavnosti. Ne zahteva pa — vsaj ne pred asociacijo in vstopom — odpravo omejitev za fizične osebe, da pridejo do objektov in zemljišč za počitniške hiše.

Deklaracija slovenske vlade (30.9.1994), ki je ponudila spremembo Ustave celo še pred pogodbom o asociaciji, je tako šla preko zahtev same Evropske zveze; deklaracija je bila objavljena v naglici najbrž »pod pritiskom in izsiljevanjem«.

Prav zaradi »pritiskov in izsiljevanj« — ki so smatrani za neofašistično politiko — slovenska javnost ne

razume potrebe po spremembi Ustave, čeprav bi bila verjetno koristna, toda v spremstvu raznih dodatnih ukrepov.

Pri nedavni javni anketi se je 63,9% vprašanih izreklo proti spremembi Ustave ter 85% proti vrnitvi imetja ezulom. O vstopu Slovenije v Evropsko zvezo bo vsekakor potreben referendum kot v Avstriji, Finski Švedski in Norveški.

Oglejski dokument

Listina, katero sta 10. oktobra parafirala v Ogleju zunanja ministra Martino in Peterle, ima uvod in 8 točk.

Uvod, po diplomatskem običaju, govori o razvoju dobrih odnosov med obema državama; osmere točke pa so naslednje:

1. Prva točka se tiče spremembe slovenske Ustave, da bi tujci lahko kupovali v Sloveniji nepremičnine, zlasti zemljo.

2. Druga točka je povezana s prvo ter prepoveduje, da bi bili tujci v katerem koli kraju izključeni od nakupa nepremičnin, tako na primer na slovenski obali ali v obmejnem pasu.

3. S tretjo točko Italija zagotavlja, da bo podpirala zbliževanje Slovenije z Evropsko zvezo in Atlantsko zvezo.

4. V četrti točki se Slovenija obvezuje, da bo sestavila seznam državnih nepremičnin, ki so bile svojčas last ezulov. Te nepremičnine je treba postaviti pod moratorij (odlog prodaje), dokler ne bo spremenjena slovenska Ustava. Italijanski državljani morajo imeti prednostno pravico pri nakupu (*«prelazione»*).

5. Peta točka govori o šoli v Špetru ter o zgradbi za kulturne dejavnosti v Trstu.

6. S šesto točko italijanska vlada zagotavlja, da bo ščitila slovensko manjšino na podlagi notranjega prava in mednarodnih dogovorov ter da bo pred koncem leta predložila zakon o globalni zaščiti manjšine.

7. Po 7. točki bo Slovenija poskrbela, da italijanska manjšina v Istri ne bo trpela težav, ker je razdeljena na dve državi. Gre za *«tristranski memorandum»* (Italija, Slovenija, Hrvaška) z dne 15. januarja 1992, katerega sta Italija in Hrvaška podpisali, slovenski parlament pa ga je zavrnil.

8. Z osmo točko, spet po diplomatskem običaju, obe strani obljubljata, da se bosta trudili za višje oblike sodelovanja.

Slovenska vlada je proučila Oglejski dokument ter so ga vsi ministri razen Peterlefa zavrnil, tudi krščanski demokrati. Ministri so izrekli pripombe — zlasti k 4. in 7. točki, pa tudi k 6. točki — ter so zunanjemu ministru zaupali nadaljevanje pogajanj z Italijo.

6. točka se tiče zaščite slovenske manjšine v Italiji ter je po mnenju slovenske vlade preveč meglena in premalo obvezujoča za Italijo. Govori se o recipročnosti; koprski župan, ki je eden izmed voditeljev italijanske

manjšine, sodi, da je manjšinska zaščita v Republiki Sloveniji »na evropski ravni«.

Pri 4. točki je temeljni problem — teritorij. Vprašanje je, ali ta točka velja le za ezule iz bivše Cone B ter gre tako samo nekaj sto hiš v občinah Koper, Izola in Piran, ali pa velja za vse nekdanje italijanske državljane na celotnem ozemlju Republike Slovenije ali vsaj do stare italijansko-jugoslovanske meje po Rapalski pogodbi iz leta 1920; v slednjem primeru pa bi šlo za kakih 7 tisoč nepremičnin.

Drugi problem 4. točke je prednostna nakupna pravica za italijanske državljane, kar pomeni diskriminacijo za ostale državljane Evropske zveze ter je tako proti evropski zakonodaji. Drugi evropski državljani bi se lahko pritožili na evropsko sodišče v Luksemburgu.

Glede teritorija slovenska vlada predlaga občine Koper, Izola in Piran, medtem ko italijanska diplomacija vztraja na teritoriju, kjer »tradicionalno živi italijanska manjšina«.

Slovenska vlada je tudi pojasnila, da ne bo mogoče spremeniti Ustave v 4 ali 5 mesecih, kolikor utegnejo trajati pogajanja o asociaciji.

Še bolj različna so tolmačenja 7. točke. Tako na primer neofašisti zahtevajo, naj bi na slovenskem in hrvaškem ozemlju ustanovili avtonomno naddržavno »Evreregijo Istra«, ki bi imela poseben statut pod italijanskim pokroviteljstvom.

Podobno stališče so nedavno na zborovanju v Innsbrucku zagovarjali avstrijski in nemški neonacisti. Zahtevali so odpravo italijansko-avstrijske meje na Brennerju ter ustanovitve »Evreregije ein Tirol«, ki bi združevala italijansko pokrajino Alto-Adige in avstrijsko Tirolsko.

Nova italijansko-slovenska pogajanja 27. oktobra v Rimu so propadla in italijansko zunanje ministrstvo je napovedalo veto proti začetku pogajanj za asociacijo Sloveniji k Evropski zvezi.

Ezulsko imetje

Pa se povrnimo k ezulskemu imetju. Po mirovni pogodbi, podpisani v Parizu 10. februarja 1947, je Italija z zapuščenim imetjem v Istri in Dalmaciji plačala vojno odškodnino Jugoslaviji. Glede odškodnine za imetje na teh ozemljih se morajo ezuli obračati na italijansko zakladno ministrstvo. Prizivno sodišče v Benetkah je v neki pravdi 22. aprila 1994 razsodilo, da ezuli lahko tožijo zakladno ministrstvo na civilnih sodiščih, če še niso dobili povračila.

Glede ezulskega imetja v bivši Coni B pa sta se Italija in Jugoslavija s pogodbo v Rimu leta 1983 dogovorili, da bo Jugoslavija plačala odškodnino 110 milijonov dolarjev. Jugoslavija je plačala dva obroka in 88 milijonov morata plačati še Slovenija in Hrvaška.

Slovenija je vprašala italijansko stran, kje naj izplačuje te obroke, a ker ni dobila odgovora, polaga denar v neki banki v Luksemburgu.

Za vračanje ezulskega imetja v bivši Coni B v naravi — pravijo slovenski izvedenci — ostaja le malo nepremičnin; veliko večino nepremičnin namreč predstavljajo veliki nevračljivi objekti kot na primer ladjedelnice. Okrog 2 tisoč ezulov je dobilo nepremičnine v slovenski Istri preko dedovanja, kar slovenska Ustava dovoljuje tudi za tuje državljane.

Predstavnik Demokratične stranke levice (PDS) Piero Fassino je italijansko vlado pozval, naj napravi seznam, koliko ezulskih družin ima pravico do vrnitve nepremičnin in koliko je dejansko tistih, katere zanima vrnitev v naravi. Seveda bi morali nato to imetje odbiti od dogovorjene vsote 110 milijonov dolarjev. Seznam — dodaja Fassino — naj sestavi tudi slovenska vlada in sicer o tem, koliko imetja je razpoložljivega za vrnitev in koliko za prednostni nakup.

Predsednik ezulskega Združenja istrskih skupnosti (Associazione comunità istriane) Ruggero Rovatti odklanja volilne špekulacije s tragedijo ezulov; pojasnjuje, da vračanje imetja v naravi ni nič novega. Na pobudo Združenja je bilo po letu 1985 sklenjenih več specifičnih dogovorov »o prosti razpoložljivosti« nekaterih nepremičnin ter se je te možnosti poslužilo 679 zainteresiranih.

Po Rovattijevem mnenju bi morala italijanska vlada odobriti »Zakon o dokončni pravični in sprejemljivi odškodnini« ezulom. Sogovornik ezulov je namreč samo italijanska vlada. Če bo Italija postavljala le posplošene zahteve o vračanju — misli Rovatti — iz vsega tega najbrž ne bo nič. Bolje je razširiti liste »o prosti razpoložljivosti«, na katere so že vpisali 679 nepremičnin na podlagi italijansko-jugoslovanske pogodbe iz leta 1983.

Po drugi strani Slovenci postavljajo zahteve po povračilu moralne in materialne škode, katero jim je povzročil fašizem.

V letih 1918-1939 so fašisti v Slovenskem Primorju umorili 278 Slovencev. V letih 1941-1943 so v Slovenskem Primorju pobili 11.561 ljudi, v tako imenovani Ljubljanski pokrajini pa so ubili 5757 moških in 451 žensk, a samo talcev so ustrelili 1030.

Po požigu Narodnega doma v Trstu leta 1920 so se Slovenci začeli množično izseljevati iz Julijske krajine; v Jugoslavijo se jih je izselilo preko 70 tisoč in v prekomorske dežele vsaj še 35 tisoč. Prav tako se je izselilo veliko Hrvatov. Tudi ti »ezuli« so zapustili nepremičnine. Kdo bo na primer plačal za slovenske vasi na Krasu in v Ljubljanski pokrajini ter za hrvaške vasi v Istri, katere so požgali fašisti?

* * *

Žrtve na eni in na drugi strani pravijo, da odpuščajo, a ne pozabljajo; ne pozabljajo, da se kaj takega ne bi ponovilo.

In bodočnost? Bodočnost Trsta — je dejal ob obisku v našem mestu predsednik Scalfaro — je v dialogu, tudi s »prijateljsko Slovenijo«.

Primož Sancin, aktiven bojevnik za manjšinske pravice

Znotraj naše narodnostne skupnosti še vedno vsak vleče na svojo stran

Primoža Sancina je mogoče srečati povsod tam, kjer se je treba zavzeti za pravice slovenske manjšine v Italiji, za javno rabo slovenskega jezika. Redno se udeležuje številnih srečanj, manifestacij, na razne vsedrjavne in mednarodne naslove je že poslal protestna pisma v zvezi z nespoštovanjem manjšinskih pravic. Zaradi te svoje dejavnosti se je že večkrat znašel v policijskih uradih in na sodišču, zasliševali so ga in opravili celo hišno preiskavo na njegovem domu. Sancin pri raznih pobudah večkrat sodeluje tudi s prof. Samom Pahorjem. O tem, kako in zakaj je postal aktiven bojevnik za manjšinske pravice, ki se je pripravljen izpostaviti v prvi osebi, je Primož Sancin sam razložil v intervjuju.

Kaj Vas je privedlo do tega, da ste se začeli z vsem srcem in dušo posvečati »slovenski stvari«? Kdaj ste se kot manjšinec prvič začutili zapostavljenega?

Problemi so se začeli pravzaprav že ob rojstvu leta 1954, ko mi niso hoteli dati slovenskega imena, saj se je v Trst vrnila Italija. Naposled je bil sprejet kompromis, tako da so moje ime napisali brez strešice. Z aktivnim bojem sem začel že zelo zgodaj, pred več leti. Tako sem na primer dosegel, da so začeli na pošti pravilno pisati slovenske brzojavke.

Ko sem pošiljal telegrame, se je namreč dogajalo, da so iz Rima do glavne tržaške pošte dospeli pravilno napisani, na poti iz Trsta v Dolino pa se je tekst popolnoma spremenil, tako da je bil včasih nerazumljiv.

Zelo pomembna je zame bila vse-slovenska manifestacija na Travniku v Gorici, kjer se je moja narodna zaveza še utrdila. Takrat sem se res počutil del »velikega« naroda. Kmalu zatem sem šel v Bazovico, kjer sem slikal fašiste na shodu. Policija mi je hotela to preprečiti in takrat so mi vzeli filmski trak. Ta dogodek pa mi je veliko pomenil; čutil sem se močnejšega, ker sem prestopil mejo med strahom in pogumom.

Nekaj let se nato nisem angažiral, ker zaradi dela nisem imel veliko ča-

sa. Leta 1991 sem bil kot radiotelegrafist na ladji. Opazil sem, da na njej sploh niso upoštevali varnostnih predpisov in sem to sporočil sindikatom. Odgovorili so mi, naj zadevo prijavim in ko sem to storil, sem ostal brez službe. Agenti luške kapitanije in policije so prišli pome na ladjo in me odvedli na kopno, gospodar ladje pa mi je ob tem še grozil. Takrat sem izgubil zaupanje v državne institucije.

Vsi ti dogodki so Vas torej pripeljali do tega, da ste se začeli boriti v prvi osebi. Stalno se v zadnjem času udeležujete tudi manifestacij društva Edinost.

Že pred leti sem se, čeprav zelo občasno, udeležil kake manifestacije društva Edinost. Začudilo in motilo me je, ker sem opazil, da imajo organi javne varnosti do udeležencev te manifestacije drugačen odnos. Kasneje sem začel zahajati tja vse pogostejše, posebno še, ko sem v Primorskem dnevniku vsak dan bral vesti o tem, kako nam kratijo naše pravice, istočasno pa sem, zlasti od leta 1991 bral, kako italijanska manjšina v Sloveniji pridobiva pravice, ki jih mi izgubljam. Razmišljal sem o tem in prišel do zaključka, da bo naša narodnostna skupnost lahko kaj dosegla le, če se bo uprla, seveda s sredstvi, ki jih daje na razpolago demokratična ureditev. Po mojem je nudilo edino možnost za tak upor društvo Edinost. Že tri leta se udeležujem tudi drugih pobud tega društva, pa tudi vseh manjšinskih srečanj.

Nekajkrat je na teh manifestacijah Edinosti prišlo do kratkih stikov in neredov. Zakaj?

Da, te manifestacije so bile od vedno problematične. Prišlo je do izgrediv, groženj proti manifestantom, napadov itd. Poudariti pa želim, da so nam do danes sodili že trikrat, nikoli pa tistim, ki so neredi izzvali, ki so nas žalili in nam grozili. Organi javne varnosti so v veliki meri to spregledali, naše »prekrške« pa so si vedno vestno in natančno zapomnili, če ne celo povečali. Prav tako se je do slej vedno zgodilo, da so na sodišču te prijave zelo hitro obravnavali, tiste, ki sem jih vložil jaz, pa so bile takoj arhivirane ali pa še »lebdijo«.

Policija me je že lani peljala z Borznega trga na kvesturo in me obtožila upiranj javnemu funkcionarju, motenja manifestacije fašistov (hotel sem le snemati, pa mi tega niso dovolili). Ko sem zahteval prevajalca, pa so me obtožili, da jim nisem hotel povedati svojih osebnih podatkov.

Težave ste imeli tudi na dan, ko je tajnik Nacionalnega zaveznitva Fini govoril na Trgu Unità. Ali lahko poveste, kaj se je pravzaprav zgodilo?

Ko je Fini imel shod na Trgu Unità, sem zaprosil, če bi društvo Edinost lahko imelo manifestacijo na Borznem

Slovensko dobrodelno društvo v Trstu razpisuje letos svojo osmo študijsko štipendijo iz sklada »Mihael Flajban«. Štipendija bo znašala 2.000.000 lir letno in bo trajala za vso redno študijsko dobo, v kolikor bo dobitnik zadostil pogojem pravnika. Štipendija je namenjena slovenskim zamejskim visokošolcem, ki se bodo letos vpisali na tržaško ali videmsko univerzo v akademskem letu 1994/95.

Podrobnejša pojasnila dobite na sedežu Slovenskega dobrodelnega društva v Trstu, ulica Machiavelli 22, drugo nadstropje, telefon 631203, ob sredah od 16. do 18. ure.

trgu. To pa je kvestor prepovedal, po mojem mnenju ilegalno, ker prepovedi ni priložil slovenskega prevoda. Tisti večer sem s kamero v roki šel na Finijevo zborovanje, kjer pa mi je neofašist Sluga prepovedal snemanje in mi poškodoval tudi kamero. Vse to se je zgodilo pred policisti, ki pa niso ustavili napadalca, ampak so prijeli mene in me odvedli na Borzni trg, da bi me pospremili do avtomobila. Prijel sem zato zvočnik in začel mimo-idočim pripovedovati, kaj se dogaja. Agenti so me pustili govoriti kakih deset minut, ko pa se je Finijev shod zaključil, so mi vzeli kaseto, magne-

tofon in me odvedli na kvesturo, kjer sem »preživel« 5 ur.

Veliko bi lahko še povedal, vendar je premalo prostora. Povedati želim samo, da so na mojem domu opravili tudi hišno preiskavo. Prevajalca ni bilo in je vse potekalo v italijanščini, iskali pa so, kot so rekli, kaseto z neke manifestacije Edinosti lansko leto. Sodnik je s to utemeljitvijo odredil hišno preiskavo.

V Vašem boju ste večkrat osamljeni...

Vse probleme in nevednosti sem imel samo zato, ker sem hotel uveljavljati svojo pravico do rabe slovensčine. Večkrat sem tudi javno prosil za pomoč stranke oz. krovne organizacije, pa so mi odgovorili, naj si pomagam sam, češ da je to moj problem. Mislim pa, da uveljavljanje pravic ni moj osebni problem, pač pa je »osebni problem« vsakega člana naše skupnosti. Pozitivno mi je odgovorila edino-le Slovenska skupnost, ki mi je dala »na razpolago« odvetnika Močnika.

Kako ocenjujete sedanji položaj in kaj mislite, da si manjšina lahko pričakuje v prihodnosti?

Po tem, kar se dogaja danes, gledam na sedanje stanje s precejšnjim pesimizmom. Znotraj naše narodnostne skupnosti se ni nič spremenilo, vsak še vedno vleče na svojo stran, strankarski interesi so čisto močnejši od narodnih. Če do danes naših pravic še nismo dosegli, so za to krivi tudi dosedanja voditelji naše manjšine.

Potrebujemo torej nove voditelje, ki ne bi smeli biti strankarsko opredeljeni. Glavni cilj bi moral biti izključno zastopanje interesov slovenske narodnostne skupnosti v boju za priznanje in spoštovanje naših pravic. Nekaj takih ljudi že imamo, vendar jih ne podpiramo, ampak jim celo mečemo polena pod noge.

Mednarodni posvet v Čedadu o otroškem govoru in manjšinah

V dvorani občinskega sveta v Špetru bo od 11. do 13. novembra potekalo mednarodno posvetovanje na temo »Otroški govor in manjšine«, ki ga prirejajo Študijski center Nediža, vsedrjavni odbor za jezikovne manjšine Confemili in videmska univerza. Slovensno odprtje zasedanja bo v petek, 11. novembra, zvečer istega dne pa bo na sporedu srečanje s slovenskimi društvi. Zasedanje se bo nadaljevalo do nedelje, govorili pa bodo razni priznani strokovnjaki ter kulturni, šolski in politični predstavniki. Srečanje se bo v nedeljo zaključilo z okroglo mizo na temo »Vloga šolskih in javnih ustanov pri razvijanju manjšinskih jezikov«.

Tajništvo posveta zbira sedaj prijave udeležencev iz tujine in drugih italijanskih dežel, za podrobnejše informacije pa je na razpolago od 8. do 16. ure (tel.: 0432/727490).

Prejeli smo in objavljamo...

Oblast in krivda

OD BARVE PREJ KOT OD SRAMU RDEČA, že dolgo roža nedehtea, v Pučnikovi preiskavi o Krivdi nič, še manj o Spravi.

Plodov moralne komisije veseli bodo le Matije, idoli zborovske levce.

A kar srca naprej nam kljuje, SLOVENSKI NAŠ JE HOLOKAVST!

Podnevi kot obraz device, ponoči pa se z njim ljubkuje brez iskre za ponos in čast — najvišja narodna oblast.

Duha omiki pa je tuje nevesti mladi vzeti njen kras.

Stanislav Klep (za Lipo Sprave)

SKGZ obsoja pisanje tednika »Il Giornale di Gorizia«

Slovenska kulturno gospodarska zveza iz Gorice je v tiskovnem poročilu izrazila začudenje in grenkobo zaradi vsebine dveh intervjujev, ki sta bila prejšnji teden objavljena v tedniku »Il Giornale di Gorizia« in ki zadevata SKGZ, posredno pa tudi celotno slovensko narodnostno skupnost v Italiji. »V obeh primerih gre za izliv grobih neresnic, ki prav gotovo ne morejo koristiti naši manjšini v tem težkem obdobju,« beremo v tiskovnem poročilu. »Goriško vodstvo SKGZ se sprašuje ali gre za pobude določenih sil ali pa takšno pisanje sodi v okvir širšega načrta rušenja struktur naše skupnosti. Ob tej priložnosti še enkrat poudarjamo to, kar smo se dogovorili na našem zadnjem občnem zboru v Sovodnjah in sicer, da bomo usmerili vse naše sile v utrjevanje manjšinske skupnosti, pri čemer bomo iskali čim širšo stopnjo enotnosti med vsemi Slovenci v Italiji. Zato ob tej priložnosti še posebej pozdravljamo skupno izjavo slovenskih tabornikov in skavtov iz Furlanije-Julijske krajine, ker smatramo, da je lahko podlaga za pošteno razmišljanje o bodočnosti slovenske manjšine v Italiji.«

Razstava V. Klanjščka v Gorici

V četrtek, 27. oktobra 1994, ob 18. uri je bila v galeriji Kulturnega doma v Gorici (ul. I. Brass 20) otvoritev razstave goriškega likovnega umetnika Vladimirja Klanjščka.

Razstava, ki jo prireja Upravni odbor Kulturnega doma — Gorica, bo odprta do 13. novembra 1994 po sledečem urniku: od 9.00 do 12.00 ure ter v večernih urah med raznimi prireditvami.

Janko Jež

SPOMINI (14)

(Ob 50-letnici kapitulacije italijanske fašistične armade v Sloveniji)

Arezzo je znano toskansko kulturno središče, kjer se je rodil renesančni pesnik znamenite Laure in njenih čednosti Francesco Petrarca (1304-1374). V njem je imel svoj domovni sedež 87. Regiment Friuli, ki je skrbel za izpolnjevanje sprotih vojaških izgub na ruski fronti. Nezanosljive vojaške elemente pa so pošiljali na zaledne položaje, ki so jih utrjevali in pripravljali za boj proti morebitnemu izkrcanju zavezniških sil. Tako so iz naše polkovne komande pošiljali delavce na Sicilijo, kjer so med drugimi dolžnostmi razkravali vojno gradivo ali pa gasili ogenj na gozdnih površinah, ki so jih zavezniški obmetavali z zažigalnimi bombami. Člani delavskih bataljonov so bili uniformirani, vendar brez orožja. Tri mesece so se morali uriti kot ostali naborniki, nato so čakali na premestitev.

Vojašnica je bila na robu mesta. Bila je velika, s prostornimi dvoranami, kjer so bili natrpani leseni dvonadstropni pogradi. Hrana je bila vojaška, dobra. Disiplina je seveda bila stroga. Našemu regimentu je poveljeval polkovnik Brunozi. Bil je vojni invalid iz prve svetovne vojne. Bil je slep na eno oko. Svojočas je poveljeval v Ilirski Bistrici, zato je nas Slovence poznal in cenil. Bili smo v glavnem Slovenci in Hrvatje. Italijanov je bilo malo, nekaj Južnjakov, Toskancev in samo par Piemontezov, ki so jih pripeljali k nam iz Francije, kjer so jih zajeli kot emigrante. Podnevi smo v prostem času radi posedali

Carinski prestopki

V drugi polovici letošnjega (1994) leta je Center marketing International, Vošnjakova 5, Ljubljana, izdal in založil knjigo v obliki priročnika z naslovom »Priročnik Sveta za carinsko sodelovanje o ukrepih za boj proti gospodarskim prestopkom«. Delo je v izvirniku sicer izšlo že v septembru 1993 in ga je pripravila delovna skupina za obravnavanje gospodarskih prestopkov pri Svetu za carinsko sodelovanje v Bruslju.

Poudariti moramo, da je do izdaje tega praktičnega priročnika prišlo s sodelovanjem predstavnikov vlad držav članic Sveta za carinsko sodelovanje.

Priročnik sestavlja petnajst poglavij. V uvodnih so opredeljene definicije gospodarskega postopka, tipični primeri in priporočila za boj proti prestopkom. Posebno zanimivo je poglavje o iskanju in odkrivanju blaga, s katerim se kršijo pravice intelektualne lastnine. Slovenija je v letu 1992 sprejela prvi zakon o industrijski last-

nini. Znano je, da so nekatera podjetja neupravičeno in brez soglasja (licence) kopirala svetovno znane modele, vzorce in blagovne znamke. Taka dejanja sodijo med gospodarske prestopke.

Zanimiva je struktura in metodologija za preiskovanje gospodarskih prestopkov kakor tudi ocena tveganja in iskanje sumljivih pošiljk. Pri vsem tem je nujna medsebojna pomoč. V ta namen velja poudariti Memorandum o dogovoru med Svetom za carinsko sodelovanje in Mednarodno zvezo proizvajalcev fono in video zapisov.

Za obvladovanje ukrepov pri boju proti gospodarskim prestopkom je potrebno ustrezno izobraževanje s poudarkom na gospodarskih prestopkih.

Priročnik zajema tudi obilico poučnih primerov gospodarskih prestopkov, vendar je zaupne narave in ga lahko uporabljamo samo za uradne namene. Podrobnosti o tej publikaciji lahko dobijo zainteresenti pri direktorju založbe Center marketing, Vošnjakova 5 v Ljubljani, tel. 302-350.

dr. Gabrijel Devetak

Predstavniki vseh šestih občin v tržaški pokrajini so se ob dnevu mrtvih prvič skupno poklonili žrtvam vojne in nasilja — obsojencem na drugem tržaškem procesu, ustreljenim talcem na Opčinah, bazoviškim junakom (foto D. Križmančič), umrlim v Rižarni in drugim.

Razstava ikon v Ricmanjih

V župnijskem Baragovem domu v Ricmanjih je bila prejšnji teden otvoritev razstave ikon. Udeležil se je je tudi tržaški škof msgr. Bellomi, ki je pozdravil številne udeležence. Nekaj besed je povedal tudi domači župnik Angel Kosmač, nato pa je zapela še ženska folklorna skupina Stu ledi.

Razstava v Ricmanjih bo odprta do božičnih praznikov vsak dan, razen ob nedeljah in praznikih, od 9. do 12. in od 15. do 17. ure. Na ogled so dela Silve Bogatec, Paola Orlanda, Lidije Sauli Morovič, Pasquala Zuanelle, Borisa Zuliana in Edoarda Ellera.

GALERIJA
KATOLIŠKE KNJIGARNE

vabi na razstavo

KRIŽEVEGA POTA
FRANKA ŽERJALA

v sredo, 9. novembra,
ob 18. uri.

Govoril bo Jožko Vetrih.

Slovenska skupnost je v preteklih dneh posredovala vladam držav članic Evropske unije informacijo o položaju slovenske manjšine v Italiji. Podrobneje je o zadevi informirala vladi Velike Britanije in ZR Nemčije, prvo zato, ker je bila ena izmed štirih podpisnic Londonskega memoranduma iz leta 1954, drugo pa zato, ker je trenutno predsedujoča v Evropski uniji.

Ženski kvartet »Kvarta« iz Ljubljane je konec prejšnjega tedna nastopil v jami Vilenici pri Lokvi. Prišel je na povabilo Pevskega društva Primorec-Tabor z Opčin. Odlična vokalna skupina je dan prej nastopila tudi v openski župni cerkvi, kjer je navdušila občinstvo.

na vežbališču in zapeli kako lepo domačo pesem. Iz ženskih zaporov, ki so mejili na eno stran vežbališča, smo s presenečenjem slišali, da so nam izza sten odpevali ubrani ženski glasovi prav tako s slovenskimi ljudskimi napevi. Izvedeli smo, da so tam zaprta dekleta, ki so jih fašisti takoj po začetku vojne obsodili na zaporne kazni samo zato, ker so Slovenke. Zato smo se z njimi radi pozdravljali po slovensko, se pravi s petjem. Po 8. septembru je bilo tega konec.

V bataljonu smo bili porazdeljeni po prijateljskih skupinah. Znašel sem se s Hodnikom, Kosom, Vlahom, Sušanjem, Simčičem, Fiorentinom in Dodičem. Bili smo sami Primorci in Istrani. Hodnik je bil drogerist iz Ilirske Bistrice, Kos je bil njegov pomočnik, Vlah je bil inženir iz Opatije, Sušan je bil zobotehnik iz Voloske, Simčič pa urar in radiotehnik iz Matulj pri Lovranu, Fiorentin nekje iz Istre, Dodič pa kraški hrust. Nekoč sta mi mlada Piemontez, ki so ju zajeli v Franciji, rekla, da je v okolici veliko taborišče civilnih internirancev Renicci, s katerimi bi bilo treba vzpostaviti stik. Povedala sta mi tudi, da so mladi antifašisti v Italiji nesposobni, da bi sami organizirali odporiško gibanje. Presenetila sta me in nisem vedel, kaj naj bi jima odgovoril. Molče sem se oddaljil. Sumil sem, da gre za past vrinjenih provokaterjev. Zato sem vse to zaupal prijatelju Hodniku. Ta me je napotil k Dodiču, ki naj mu popolnoma zaupam. Tudi on je poslušal in molčal. Molče sva se razšla. Tako se je začela širiti uporniška mreža, ki je najprej zajela Toskano.

Slovenci in Hrvati smo postali »furieri«

Odkar so bili vsi naredniki — upravniki posebnih stotnij (pravijo jim »furieri«, kar smo mi hudomušno etimološko izvajali iz latinske besede »fur-tat«), poslani na rusko fronto kot nujno nadomestilo padlih podčastnikov, je polkovnik Brunozi nove »furieri« izbral med bolj šolanimi slovenskimi in hrvaškimi člani bataljona. Mene je dodelil kot »furiera« moji stotnji. Inž. Vlah je

Slovenske banke so podelile priznanja tudi diplomantom in podjetjem

Nagrajeni najboljši dijaki in hkrati športniki

Letos so ob svetovnem dnevu varčevanja že četrty podelili nagrado najboljšim višješolskim dijakom, ki so se dobro izkazali v šoli pa tudi na športnih igriščih. Nagrado »Šport in šola«, ki jo podeljuje Zveza slovenskih športnih društev v Italiji s podporo slovenskih denarnih zavodov, združenih v bančni sekciji SDGZ, so v ponedeljek, 31. oktobra, slovesno podelili v Kulturnem domu v Gorici. Slovenske banke s Tržaškega in Goriškega pa so ob tej priložnosti podelile še nagrade diplomantom in podjetjem, ki so dokončno sprejela v službo svoje vajence.

V Kulturnem domu je udeležence v imenu ZSSDI pozdravil Mario Šušteršič, nato pa je spregovoril predsednik bančne sekcije SDGZ Milič, ki je obrazložil pomen in namen nagrad. Utemeljitev komisije, ki je podelila priznanja slovenskim diplomantom iz prava in ekonomije, pa je prebral dr. Štefan Bukovec.

Odličnih študentov in hkrati športnikov je letos 18, 15 s Tržaškega in tri z Goriškega. To so: Edvin Brani (Repen), Breda Čok (Trst), Danijel Gherbassi (Prosek), Tjaša Gruden (Trst), Aleš Plesničar (Opčine), Igor Povše (Gorica), Saša Primožič (Gorica), Boštjan Starc (Kontovel), Rado Šušteršič (Trst), Žarko Bukavec (Prosek), David Gergolet (Doberdob), Paola Gregori (Trst), Tomaž Legiša (Sesljan), Borut Plesničar (Opčine), Deborah Prašel (Trst), Peter Senizza (Opčine) Tanja Sternad (Trst) in Tanja Tomaselli (Trst).

Na prijetnem večeru v goriškem Kulturnem domu so, kot rečeno, podelili priznanja tudi diplomantom in podjetjem. Ta pobuda z naslovom »S

podjetnostjo iz krize v razvoj« sodi v sklop t.i. stimulacijskih posegov bančne sekcije SDGZ, ki hoče s tem prispevati h krepitvi visokokvalificiranih kadrov in poklicev, ki so nujno potrebni za razvoj samih bank, našega gospodarstva in sploh vse naše skupnosti v zamejstvu. V gospodarstvu, je bilo rečeno, je namreč na vseh ravneh mogoče močno občutiti pomanjkanje posebno izobraženih kadrov. Resno opravljena univerza in dobro zastavljena diplomatska naloga ali odločitev za nadaljnje izpopolnjevanje sta pri mladem človeku gotovo jamstvo za učinkovit delovni pristop, ki je dragocen za vsako našo gospodarsko sredino in podjetja.

Štipendijo so prejeli Walter Coren za podiplomski študij za občinskega tajnika (5 milijonov lir), Daniela

Stocca in Alessandra Zeriali pa sta bili nagrajeni za diplomski nalogi iz pravno-ekonomske smeri (vsaka je dobila 2 milijona in pol). Priznanje so prejela tudi tri podjetja, ki so v zadnjem obdobju potrdila svoje vajence v službo. To so: Davorino Radovič (jestrvine), Žerjal snc (obrt) in Paolo Bukavec (pekarna).

* * *

Slovenski višješolci so v pismu, namenjenem uredništvu tržaških časopisov, opozorili na nepravilnosti, ki so se pojavile v poročilih nekaterih medijev o dijaški stavki. Poslanec Nacionalnega zaveznitva jih je obtožil, češ, da so s svojim petjem in vzklikanjem žalili italijansko državo. Dijaki so pojasnili, da je šlo le za miroljubna gesla in pesmi o enakosti in spoštovanju med narodi.

REŠIMO STADION 1. MAJ

Stadion 1. maj je pomemben športno-kulturni center in izredne važnosti za celotno manjšino. Žal se temu objektu pozna štiridesetletna doba delovanja. Poslopje sedaj neobhodno potrebuje vsaj nekaj najnujnejših popravil, saj so nekateri deli stavbe popolnoma neuporabni. Treba je predvsem popraviti streho in strop male dvorane, obnoviti zunanji omet stavbe, zamenjati stara okna, napeljati ogrevanje, prenoviti sanitarije in slačilnice ter popolnoma obnoviti zunanje igrišče.

Odbor za ohranitev stadiona 1. maj zbira sedaj sredstva vsaj za najnujnejša dela. Prostovoljne prispevke je mogoče nakazati na naslednja tekoča računa: Tržaška kreditna banka, št. 01/7873/09 ter Zadruga na banka Opčine in Zadruga na banka Nabrežina št. 12314. Odbor računa tudi na brezobrestna posojila zasebnikov, organiziral pa bo tudi promocijsko akcijo v sodelovanju s trgovci, obrtniki in bančnimi zavodi ter razne športne in kulturne prireditve. Za pojasnila so člani odbora na razpolago od ponedeljka do petka od 19. do 20. ure, odgovarjajo pa na telefonsko številko 040/566137.

»Pričevanja in doživetja«, eseji o zamejskem športu

»Pričevanja in doživetja« je naslov knjige, ki so je prejšnji teden predstavili v Tržaški knjigarni. Gre za eseje o športu štirinajstih različnih avtorjev - od aktivnih športnikov do trenerjev, časnikarjev itd. Delo je uredil prof. Aldo Rupel, izšlo pa je v počastitev 70-letnice Udruženja slovenskih športnih društev v Italiji, predhodnika današnje ZSSDI, ki je knjigo izdala in založila.

O vsebini knjige je na večeru v Tržaški knjigarni spregovoril časnikar Marij Čuk. Dejal je, da delo obravnava šport iz popolnoma novega zornega kota, doživljajskega in čustvenega.

O tem, kako je delo nastalo, pa je govoril urednik zbirke esejev Aldo Rupel. Dejal je, da je ta knjiga izživ posebnost vrste, saj je v njej opisovanje športnih dejavnosti dobilo tudi literarno obliko. Kaj takega, je menil Rupel, je bilo mogoče ustvariti samo tu v zamejstvu, kjer je športno udejstvovanje povezano tudi z narodno pripadnostjo. V knjigi so zastopani avtorji iz vseh treh pokrajin, kjer živijo Slovenci.

(hj)

NOVI LIST

Izdajatelj: Zadruga z o.z. »NOVI LIST« - Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157.

Uredništvo: Martin Breclj, Ivo Jevnikar, Helena Jovanovič, Drago Legiša (glavni in odgovorni urednik), Miro Oppelt, Saša Rudolf, Marko Tavčar in Egidij Vršaj.

Fotostavek in tisk: Tiskarna Graphart, Trst, tel. 040/772151.

Član Združenje periodičnega tiska v Italiji

postal vodja tehničnega oddelka na štabu itd. Kmalu so me premestili oziroma sem napredoval za »furiera« polkovne ambulante. Zobotehnik Sušan je postal moj pomočnik in skrbel za škrbine in tudi, proti skromni odškodnini, za proteze, če jih je kdo potreboval.

Vsi smo čez noč postali kaplarji, da smo se lahko vsaj nekoliko postavili pred ostalimi tovariši, ki so nam bili tako »podrejeni«. Imel sem dva bolničarja: Butterija iz Toskane in nekega Kalabreža. S prvim sva takoj postala prijatelja, Kalabrež pa me je vedno gledal pisano. Nekoč se nisem dobro počutil in mi je zdravnik predpisal injekcije. Znal jih je dajati le omenjeni Kalabrež. Čez nekaj dni me je Butteri opozoril, naj z injekcijami prekinem, ker me hoče z njimi Kalabrež poškodovati, če že ne spravi na drugi svet. Butteri si ni znal razlagati, kako je ta Kalabrež zabredel v naš polk, ki je bil po odhodu njegove glavnine na vzhodno fronto namenjen samo »nezanesljivim elementom«.

Prvi zdravnik, s katerim sem imel opraviti v ambulanti, je bil stotnik Martini, zdravnik v Arezzu. Slovel je kot parapsiholog in hipnotizer. Nekoč sem bil gost na njegovem domu. Njegova prijazna žena mi je postregla s čajem in doma pripravljenim pecivom. Stotnik mi je nato rekel, da bo hipnotiziral hišno, in sicer na daljavo. Šla sva tiho v kuhinjo, kjer je hišna pletla pri oknu in nama kazala hrbet. Stotnik se je ustavil pri vratih in jo začel nepremično gledati. Hišna je takoj zavpila: »Dottore no, no!« in zbežala v salon h gospodinji. V salonu sem prosil zdravnika, naj poskus ponovi z mano. Zreti sem mu moral v oči. Takoj sem začutil neki fluid, ki mi je skozi oči prodiral v telo kot rahel električni tresljaj. Odtlej verjamem, da imajo nekateri ljudje razvite posebne parapsihološke in hipnotizerske sposobnosti.

Dr. Martini je poleg vojaške službe opravljal tudi običajno zasebno prakso. Večkrat sem se vozil z njim po Arezzu in spoznal mesto z bližnjo okolico. Stotniku sem zato hvaležen. Marsikdaj pa bi bil raje ostal v ambulanti in prijateljsko kramljal s sotrpini o bližajočem se koncu vojne, o zavezniški, torej

naši zmagi in o naših načrtih po težko pričakovani osvoboditvi. Stotnika Martinija so kmalu premestili na Korziko, tako da sem lahko po mili volji razpolagal s prostim časom.

Prišel pa sem z dežja pod kap. Novi predstojnik je postal stotnik Rosai, prav tako domačin kot Martini, vendar s to razliko, da je bil zagrizen fašist. Poleg tega je bil strogo uraden in z nami Slovenci in Hrvati osoren. Utopil bi nas v žlici vode, če bi le mogel. Za to se mu je nudila izredna priložnost, prav gotovo zaradi ovadbe nam nenaklonjenega bolničarja iz Kalabrije. Pa je obema po čisto golem naključju spodletelo.

Sreča v nesreči

Nekega večera se je naša tovarišija predčasno vračala v vojašnico, da bi v mojem uradu v ambulanti kvartala. Večinoma smo tarokirali, včasih pa igrali tudi remi. Tokrat pa je bil razlog drug. Urar in radijski tehnik Simčič je z velikim potrpljenjem in s še večjo previdnostjo sam v ambulanti sestavil skromen radijski sprejemnik, da bi lahko poslušali slovenska poročila Radia London o razvoju vojnih dogodkov. Ponavadi je govoril znani časnikar in duhovnik Alojz Kuhar, brat Lovra Kuharja — Prežihovega Voranca. Radio sem skrival v omari za svojo delovno mizo. Ko smo se prepričali, da smo popolnoma sami in da bolniki v sosednji sobani že spijo, sem vzel radio iz omare in ga izročil Simčiču, ki je znal z njim ravhati. Tako smo tudi tega večera prejemali iz Londona razveseljive vesti o zmagovitem zavezniškem napredovanju na vseh frontah, kar nam je vlivalo vedno več samozvesti in zadovoljstva. Ta večer pa sem med poslušanjem poročil postal nemiren. Prosil sem prijatelje, da bi radio spet skrili in nadaljevali s kvartanjem. Ko smo se spet razigrali s taroki, je vdrl v pisarno šef ambulante, zdravnik Rosai. Začuden, pravzaprav razjarjen je zrl med nas nezanesljive kvartopirce. Stotnik nas je razgal in ukazal, da se ne smemo več shajati v ambulanti.

(Daje)